

Τρίωρη γραπτή εξέταση στο μάθημα έκφραση- έκθεση της γ' λυκείου

24 -4-2016

Όνομ/νυμο:

Τμήμα:

Όταν μιλούμε για μάζα, εννοούμε ένα μικρό ή μεγάλο πλήθος ανθρώπων, το οποίο υφίσταται μίαν αλλαγή, ψυχική και πνευματική, από αφορμές συνήθως τυφλής συναισθηματικής υψής. Για να εννοήσουμε καλύτερα την έννοια μάζα θα αντιπαραβάλουμε σ' αυτήν την έννοια «δημοκρατούμενη κοινότητα».

Η δημοκρατούμενη κοινότητα κτίζεται και στερεώνεται πάνω στις ατομικότητες των ανθρώπων, ενώ η μάζα στηρίζεται επάνω στις ορμές, στις ροπές, στο τυφλό συναίσθημα και στα κολακευμένα του ανθρώπου ένστικτα. Η κοινότητα είναι μια οργανικά μεγαλωμένη- με κοινά πεπρωμένα- ενότητα ατόμων, δεμένων με τη συναίσθηση ότι συνειδητά και υπεύθυνα υπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Η κοινότητα είναι «ολότητα» ώριμων, υπεύθυνων και αυτοκυριαρχούμενων ανθρώπων, όπου εκτιμάται το διαφοροποιημένο των μελών της, το ανόμοιο και η ατέλειά τους, Η μάζα, αντίθετα, αγαπά την ομοιομορφία. Είναι ενιαία, όχι ολότητα, παρά «όγκος». Τα μέλη της κατέχονται πανομοιότυπα από τα ίδια πάθη, που θολώνουν το μάτι και το νου, όπου η ατομικότητα χάνεται.

Στη δημοκρατούμενη κοινότητα κάθε μέλος ενεργεί μέσα σ' έναν κύκλο ανεξαρτησίας, ενώ το πλήθος της μάζας το συνέχουν ορμές που εξωτερικεύονται κατά απαράλλαχτα όμοιο τρόπο. Εκείνο που δένει την κοινότητα είναι η ορθοφροσύνη, το κοινό πνεύμα, που σφυρηλατεί το δεσμό κατά συνειδητό και ελεύθερο τρόπο ανάμεσα στα άτομα. Η μάζα όμως ακολουθεί πάντα τη γραμμή που της δίνεται, δηλαδή που της επιβάλλεται απ' έξω, χωρίς να μπορεί ν' ασκήσει κανένα είδος κριτικής, Η κοινότητα πραγματοποιεί τους σκοπούς της ακολουθώντας διάφορους τρόπους, γιατί σε κάθε μέλος της είναι επιτρεπτό να ζει και να δρα ελεύθερα.

Παρομοίασαν τον άνθρωπο, κάθε μέλος της δημοκρατούμενης κοινότητας, με τα πετραδάκια του ψηφιδωτού. Το καθένα κρατά μέσα στην ατέλειά του το δικό του χρώμα και σχήμα. Το ένα συμπληρώνει το άλλο, και όλα μαζί το σύνολο. Μέσα στο σύνολο έχει το καθένα την ξεχωριστή του θέση και

αξία. Το ένα δεν μπορεί να αντικαταστήσει το άλλο. Ωστόσο, αυτή η ανομοιότητα προσδίδει στο καθένα την αξία του. Το ίδιο παρατηρείται και στα μέλη μιας σωστής κοινότητας. Ο ένας δε μοιάζει με τον άλλον. Είναι μοναδικός. Αν οι άνθρωποι ήταν τελείως όμοιοι, τότε ο καθένας θα μπορούσε να αντικατασταθεί από τον άλλον, από τον οποιονδήποτε δηλαδή τυχόντα αντιπρόσωπό του.

Σ' αυτό το «μοναδικός» βρίσκεται το νόημα του ανθρώπου. Αυτή η μοναδικότητα του δίνει την αξία μέσα στο «όλο». Και μόνο μέσα στο «όλο», το πρόσωπο του ανθρώπου παίρνει το νόημα της προσωπικότητας και ξεπερνά τον εαυτό του. Πάντως, η ατομική ύπαρξη του ανθρώπου έχει ανάγκη της κοινότητας, για να πάρει, το νόημά της, γιατί ο άνθρωπος είναι φύσει «ζών πολιτικόν». Αλλά και η κοινότητα έχει ανάγκη την ατομική ύπαρξη, για να αποχτήσει κι αυτή την ύπαρξή και το νόημά της.

I.N. Ξηροτύρης (διασκευασμένο κείμενο)

A1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 90-110 λέξεις.

[μονάδες 25]

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

α. Η έννοια της μάζας ταυτίζεται με την έννοια της δημοκρατικής κοινότητας.

β. Η κοινότητα σέβεται και προστατεύει τη διαφορετικότητα.

γ. Τα μέλη μιας μαζοποιημένης κοινωνίας δρουν ανελεύθερα και χειραγωγούνται.

δ. Η ομοιομορφία καταργεί την αξία του "αναντικατάστατου".

ε. Η σχέση πολίτη –κοινότητας είναι αμφίδρομη.

[μονάδες 10]

B2. Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο διαφορετικούς τρόπους πειθούς και δύο αντίστοιχα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο πλαίσιο αυτών των τρόπων, δίνοντας ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

[μονάδες 6]

B3.α. Ποια είναι η βασική μέθοδος που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για την ανάπτυξη του κειμένου του;

[μονάδες 4]

β. Στο κείμενο ο συγγραφέας συχνά κάνει χρήση μικροπερίοδου λόγου. Να εντοπίσετε ένα παράδειγμα και να αιτιολογήσετε τη συγκεκριμένη επιλογή.

[μονάδες 3]

B4.α. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις ακόλουθες λέξεις του κειμένου: αλλαγή, αντιπαραβάλουμε, στερεώνεται, ροπές, ανεξαρτησίας, συνέχουν.

[μονάδες 6]

β. Να βρείτε τα συνθετικά μέρη των ακόλουθων λέξεων του κειμένου: υφίσταται, εννοήσουμε, δημοκρατούμενη, πανομοιότυπα, ορθοφροσύνη, επιβάλλεται.

[μονάδες 6]

Γ1. Σε ένα δοκίμιο πειθούς(500-600 λέξεων) αφενός να παρουσιάσετε τη σημασία που έχει η προάσπιση της ατομικής ταυτότητας του καθενός μας στη ζωή μας και αφετέρου να προτείνετε τρόπους με τους οποίους ο άνθρωπος θα αντισταθεί στη δύναμη της μάζας.

[μονάδες 40]

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

A1.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

Τα βασικά χαρακτηριστικά των μελών μιας δημοκρατικής κοινότητας σε αντιπαράθεση με τα χαρακτηριστικά της μάζας

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ:

1^η : δίνεται ο ορισμός της έννοιας της μάζας

2^η : η δημοκρατική κοινότητα διέπεται από αίσθημα ενότητας και υπευθυνότητας και υπερασπίζεται τη διαφορετικότητα – αντίθετα το πλήθος δρα παρορμητικά και μαζοποιημένα

3^η : βασικό χαρακτηριστικό της δημοκρατικής κοινότητας είναι η ανεξαρτησία των μελών της τα οποία δεν υποκύπτουν στη χειραγώγηση

4^η : η ανομοιομορφία της κοινότητας προδίδει αξία στα μέλη της καθιστώντας τα αναντικατάστατα

5^η : η μοναδικότητα του κάθε ατόμου δίνει αξία στο σύνολο και το σύνολο τρέφεται από τη μοναδικότητα των μελών του

B1.

- α. ΛΑΘΟΣ
- β. ΣΩΣΤΟ
- γ. ΣΩΣΤΟ
- δ. ΣΩΣΤΟ
- ε. ΣΩΣΤΟ

B2.

- Τρόπος πειθούς: επίκληση στη λογική
Μέσο πειθούς: τεκμήριο (ρητό)
π.χ: ο άνθρωπος είναι φύσει «ζώνον πολιτικών».
- Τρόπος πειθούς: Επίκληση στο συναίσθημα
Μέσο πειθούς: παρομοίωση
π.χ: Παρομοίασαν τον άνθρωπο, κάθε μέλος της δημοκρατούμενης κοινότητας, με τα πετραδάκια του ψηφιδωτού. Το καθένα κρατά μέσα στην ατέλειά του το δικό του χρώμα και σχήμα. Το ένα συμπληρώνει το άλλο, και όλα μαζί το σύνολο.

B3.α. Η βασική μέθοδος ανάπτυξης του κειμένου είναι η σύγκριση-αντίθεση. Ο συγγραφέας συγκρίνει τα μέλη μιας δημοκρατούμενης κοινότητας με το πλήθος της μάζας εστιάζοντας στις διαφορές τους.

β. π.χ: "Είναι μοναδικός": ο μικροπερίοδος λόγος είναι απλός και πυκνός-προσδίδει έμφαση και ζωντάνια.

B4.α.

- αλλαγή: μεταβολή
- αντιπαραβάλλουμε: αντιπαραθέσουμε
- στερεώνεται: εδραιώνεται
- ροπές: τάσεις
- ανεξαρτησίας: ελευθερίας
- συνεχουν: διακατέχουν

β.

- υφίσταται: υπό +ίσταμαι
- εννοήσουμε: εν+ νοώ
- δημοκρατούμενη: δήμος +κράτος
- πανομοιότυπα: παν +όμοιος +τύπος
- ορθοφροσύνη: ορθός+ φρην(-ενός)
- επιβάλλεται: επί +βάλλω

Γ1.: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: δοκίμιο πειθούς

- πιο έντονη η χρήση αναφορικής λειτουργίας της γλώσσας
- ύφος σοβαρό και επίσημο
- χρήση γ' προσώπου
- διαχρονική χροιά
- χρήση αφηρημένων εννοιών

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: αντιθετική ανάπτυξη προλόγου με αναφορά στις έννοιες ατομική ταυτότητα και μαζοποιημένη συμπεριφορά

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ζητ. α': η σημασία που έχει η προάσπιση της ατομικής ταυτότητας του καθενός μας στη ζωή μας:

- ανεξαρτησία, αυτενέργεια – το άτομο δεν χειραγωγείται και δεν υποδουλώνεται πνευματικά
- απομάκρυνση από φαινόμενα αλλοτριωμένης συμπεριφοράς
- αυτοπραγμάτωση του ατόμου-δημιουργικότητα
- αίσθημα υπευθυνότητας-απομάκρυνση από την παθητικοποίηση
- αντίσταση στο λαϊκισμό
- ουσιαστική λειτουργία των θεσμών π.χ: οι εκλογές
- αξίωση της δημοκρατίας
- ανάδειξη της αξίας της ετερομορφίας και της ποικιλομορφίας-υγιές κοινωνικό πρότυπο
- αποφυγή του μιμητισμού και της αγελαίας συμπεριφοράς-διατήρηση του προσωπικού στοιχείου στο άτομο
- ...

ζητ. β: τρόποι με τους οποίους ο άνθρωπος θα αντισταθεί στη δύναμη της μάζας.

- καλλιέργεια μιας ελεύθερης, αδούλτης προσωπικότητας που θα διαθέτει το σθένος να αντισταθεί και να λειτουργήσει αυτόνομα, με προσωπικό ύφος
- υψηλό αίσθημα αυτογνωσίας και αυτοεκτίμησης
- σφαιρικότητα στην απόκτηση γνώσεων –απομάκρυνση από φανατικές ιδεολογίες
- αντίσταση στα μαζοποιημένα πρότυπα ζωής που κατά πολύ επιβάλλονται από τα μέσα ενημέρωσης
- λογική επεξεργασία και κριτική προσέγγιση των ερεθισμάτων που δέχεται
- προάσπιση του διαλόγου, των ατομικών δικαιωμάτων και του πλουραλισμού απόψεων
- πνεύμα γόνιμης αμφισβήτησης προς τους αυτοπροβαλλόμενους μεσσίες
- ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας στην εκπαίδευση που θα αναδεικνύει και θα σέβεται τη διαφορετικότητα των μαθητών και δε θα προωθεί την ομογενοποίηση
- άσκηση κριτικής στην πολιτική και κοινωνική ζωή
- τόνωση του αισθήματος του ενεργού πολίτη –συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις

- υγιές οικογενειακό περιβάλλον που θα εμπνέει στο άτομο την ασφάλεια και ηθικές βάσεις
- ...

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: σύνοψη νοήματος με γενική αναφορά στα εφόδια που πρέπει να διαθέτει μια υγιής, σκεπτόμενη προσωπικότητα ώστε να μην οδηγηθεί στην κοινωνική πολτοποίηση